

Prof. dr Slobodan I. Marković
Fakultet za pravne i poslovne studije
„Dr Lazar Vrkatić“, Novi Sad
slomark@gmail.com

UDC 316.42 351.74/.75
Originalni naučni rad
Primljen: 15. 8. 2014.
Odobren: 15. 9. 2014.

FILOZOFIJA KORPORATIVNE BEZBEDNOSTI

REZIME: U radu se aktuelizuje pitanje shvatanja bezbednosti uopšte i korporativne posebno. Polazno pitanje predstavlja potreba za razumevanjem pojma bezbednosti kao društvenog odnosa u određenoj etapi razvoja ljudskog društva. Pažnja se, zatim, usmerava na nastanak korporacije, počev od preistorije pa zaključno sa njenim savremenim karakterom i shvatanjem. Ovakav pristup se koristi kao uvod u otvaranje rasprave o korporativizmu kao doktrini i o korporativnoj bezbednosti u neoliberalnom društvu.

KLJUČNE REČI: *bezbednost, korporacija, korporativna bezbednost, filozofija bezbednosti.*

Uvod

Od preistorije pa do nastanka države i umreženog društva kao savremene ljudske zajednice bezbednost predstavlja izraz stanja društvenih odnosa i pitanje na koje se neprekidno traže odgovori. Pitanje na koje se stavlja akcenat u ovom radu odnosi se na probleme shvatanja korporativne bezbednosti i njen odnos sa bezbednošću korporacije sa kojom se ona najčešće poistovećuje. S tim u vezi, u radu se analiziraju nastanak i značenje pojma korporacije u pojedinim etapama društvenog razvoja, zaključno sa njenim savremenim karakterom u neoliberalnom društvu za koje se i vezuje pojam korporativne bezbednosti. Reč je o društvu čiju strukturu definišu umreženi interesi interesnih grupa javnog privatnog i civilnog sektora prepoznatljivi nakon raspada bipolarnog modela društvenog razvoja.

Raspad bipolarno uređenog društva iz druge polovine XX veka, sa uspostavljenim mehanizmima i snagama blokovske vojnopolitičke kontrole, trgovine i tokova međunarodnog finansijskog kapitala, simbolično je obeležen padom Berlinskog zida. Time je otvoren čitav niz kontroverznih procesa u težnji za uvođenjem demokratije kao vladavine jednakih i nezadrživog procesa globalizacije u ekonomiji po neoliberalnim načelima, što je otvorilo velike dileme u naukama o bezbednosti, a u praksi institucija država dovelo do velikih promena. Dok se na političke i ekonomske promene u jednom delu svetu gledalo kroz prizmu ostvarivanja sopstvenih interesa po sistemu „lova u mutnom“, dotle su promene dobijale karakter sve složenijih formi pretećeg sadržaja za bezbednost građana. Tako je stanje bezbednosti postalo zavisno u jednom do tada nepoznatom procesu u kome se svet na jednoj strani ekonomski globalizuje, a u političkom smislu, na drugoj strani, sve više lokalizuje.

Prepoznavanje posledica tih procesa u naučnim krugovima doprinelo je da se intenziviraju rasprave i kritička promišljanja o pitanjima bezbednosti u novoj prirodi društvenih odnosa.

U naporima za iznalaženjem odgovora o tim društvenim problemima, pored brojnih autoriteta i škola mišljenja, najkonstruktivniju inicijativu pokrenula je jedna međunarodna konferencija na temu „Strategije u sukobu: kritički pristupi studijama bezbednosti“¹. Ona je potvrdila potrebu za redefinisanjem brojnih stavova tradicionalnog shvatanja bezbednosti, pre svega realističke i liberalne škole, ali i shvatanja države kao tradicionalnog garanta bezbednosti. Iako je opšti utisak na njenom kraju pokazao da su stari modeli društvenog razvoja dotrajali, da su otvoreni izvori novih pretnji za bezbednost države i društva, neophodno je bilo potražiti odgovore na nove pretnje i izazove. Istraživanja evropskih i angloameričkih škola koja su usledila u deceniji posle te konferencije pokazala su da su krajem XX veka otvoreni novi procesi u društvenom razvoju, koji zahtevaju drugačije pristupe u sagledavanju stvarnosti u odnosu na uobičajene iz prethodnog doba. Jedan od tih pristupa sadržan

¹ Detaljnije videti: Konferencija na Univerzitetu York u Torontu pod nazivom „Strategije u sukobu: Kritički pristupi sigurnosnim studijama“, maj 1994, Alan Collins (ur.), *Suvremene sigurnosne studije*, Politička kultura, Zagreb, 2010, str. 77.

je u pojmu korporativne bezbednosti kao izrazu stanja interesa interesnih grupa u društvu organizovanom na korporativnom principu.

Ideje za koncept takve organizacije u naše društvo stizale su različitim putevima, iz brojnih izvora i različitom brzinom, baš kao i koncept novog shvatanja bezbednosti i/ili izvora pravaca pretnji, a zatim i pitanja kontrole i nadzora nad sektorom bezbednosti u državi i društvu uopšte. Pošto su prenosioci i zastupnici ideja tog koncepta u društvu bili raznorodni,² to je i njihovo razumevanje bilo raznoznačno. Tako je i kod nas, u Republici Srbiji, taj koncept tokom poslednjih decenija bivao na različite načine interpretiran, „politički prerađivan i potom pretkan u pravne norme“³. Zahvaljujući radovima svetskih autoriteta, pionirskim radovima jednog broja domaćih autora⁴ i tim normama, danas možemo konstatovati da su se stekli uslovi da o bezbednosti uopšte, i o korporativnoj bezbednosti posebno, možemo pouzdanije govoriti i u teorijskom i u praktičnom smislu.

Posle nepune decenije pionirskog istraživačkog rada na Fakultetu za pravne i poslovne studije „Dr Lazar Vrkić“ u ovoj oblasti, većeg broja publikovanih članaka i rasprava na nacionalnim i internacionalnim konferencijama, studija, udžbenika i monografija, opredelio sam se da i ovim radom dam svoj prilog raspravama o shvatanju i odnosu prema

² Vodeću ulogu u tome imali su donatorska zajednica iz evroatlantskih zemalja, međunarodne vladine i nevladine organizacije, te strane i domaće akademske ustanove, kao i lokalne organizacije civilnog društva i mediji.

³ Navedeno prema: *Skupštinska kontrola i nadzor sektora bezbednosti* – priručnik, Misija OEBS u Srbiji i Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, novembar 2012, str. 3.

⁴ Russell L. Bintliff, *Corporate and Industrial Security*, Prentice Hall, USA, 1992.

Loader, Ian & Walker, Neil, *Civilizing Security*, Cambridge, University Press, 2007.

Kuznecev, V. K., *Sociologija bezopasnosti: Učebnoe posobie*, Moskva, 2007.

Slobodan I. Marković, *Osnovi korporativne i industrijske bezbednosti*, USEE, Fakultet za pravne i poslovne studije Novi Sad, 2007.

Milojko Nikolić i Stevan Sinkovski, *Korporativna bezbednost – osnove zaštite biznisa i preduzetništva*, Banjac grafika, Beograd, 2013.

Dragan Trivan, *Korporativna bezbednost*, Dosije studio, Beograd, 2012.

Slobodan I. Marković, *Korporativna i korporacijska bezbednost*, USEE, Fakultet za pravne i poslovne studije „Dr Lazar Vrkić“, Novi Sad, 2013.

problemu koji se zove korporativna bezbednost. Moje opredeljenje ima za cilj da pokrene i druge autore na razmišljanja, da proširi raspravu počev od pojmova političke i ekonomske slobode, interesa i interesnih grupa pa do pitanja funkcionalne prirode i bezbednosti kao stanja u društvu organizovanom na korporativnom principu. Opravdanje za tako postavljen cilj vidim u potrebi za odgovornijim shvatanjem odnosa prema ovoj, prilično kontroverznoj etapi društvenog razvoja. Reč je o etapi koja se bazira na koegzistenciji različitih interesnih grupa, koju tumači više socioloških, ekonomskih, politoloških i pravnih teorija. Ona pretpostavlja usvajanje prakse visokog nivoa ujednačenih standarda civilizacijskih normi i vrednosnih kategorija, ali i problem zbog nesklonosti sistemskom ponašanju ljudi ovog dela Evrope kome pripadamo.

Aktuelizovanje pojma bezbednosti

Pojam bezbednosti spada u grupu pojmova o kojima je u dosadašnjim učenjima dosta rečeno i napisano ali koji zahteva da se razmišljanje o njemu češće ponavlja.

Postavljanje pitanja o samom pojmu, kao suštini predmeta, bezbednosti uopšte, povlači za sobom pitanja o *filozofiji saznanja*, posebno onih koja se tiču *epistemologije* (kako saznajemo stvari), *ontologije* (od kojih pojava mislimo da se sastoji društveni svet) i *metoda* (kako bi trebalo da proučavamo društveni svet).

Ukoliko prihvatimo shvatanje da je bezbednost u tradiciji učenja, u suštini, sporan pojam, onda po definiciji takve rasprave moramo, pre svega, otvoriti pitanjima *filozofije saznanja* i *hermeneutičkog metoda*⁵ *proučavanja društvenog odnosa*. U tom proučavanju treba imati u vidu da celokupno shvatanje i sve politike bezbednosti kroz istoriju počivaju na *pretpostavkama, pojmovima i teorijama*, bez obzira na to da li ih njihovi tumači i zagovornici prepoznaju ili iznose.

U nauci o bezbednosti, kao polju istraživanja, ističu se osnovna pitanja koja obuhvataju njihovo intelektualno jezgro: šta je bezbednost; čija

⁵ Metoda tumačenja na prvom mestu tekstova, autentičnih tonskih i video zapisa, a potom i celokupnog društvenog, istorijskog i psihološkog sveta (*op. S. I. M.*).

bezbednost; šta možemo shvatiti kao pitanje bezbednosti (percepcija bezbednosti); i kako se bezbednost može postići ili ostvariti.⁶

U političkom diskursu bezbednost zauzima posebno i centralno mesto jer je *proizvod društvenog odnosa*. To se najbolje zapaža kod onih koji odlučuju u politici. Kada žele da istaknu značaj nekog problema ili da ga stave kao prvu tačku dnevnog reda, onda kažu da je on značajan za bezbednost (*ljudsku, nacionalnu, regionalnu ili globalnu*). Međutim, u komunikaciji i u predstavljanju tog problema, u nauci i u istraživanju, pored isticanja značaja pojma potrebno je razumevanje njegove suštine, u čemu pojam korporativne bezbednosti svakako predstavlja svojevrsni problem.

Zašto filozofija korporativne bezbednosti?

Filozofija korporativne bezbednosti u ovom radu predstavlja polaznu osnovu koja treba da ukaže na opšti fundamentalni problem za shvatanje pojma korporacije u savremenoj stvarnosti, a zatim i na razumevanje korporacijske i korporativne bezbednosti kao izvedenih pojmova za njeno stanje. Shvatanje korporativne bezbednosti o kojem je ovde reč nije jedino, nužno i ispravno. Međutim, ono se kao rezultat jednog analitičkog pristupa pokazalo najprimerenijim za ovu etapu društvenog razvoja.

Zašto se pozivati na filozofiju u ovom tumačenju? Zato što filozofija predstavlja težnju ka znanju kroz jedno slobodno, aktivno i otvoreno mišljenje o nekom problemu uopšte, pa i o korporativnoj bezbednosti posebno. Iako se kroz istoriju govorilo da je filozofija nastala u antičkom urbanitetu i u svojevrsnoj kulturi gradskog života iz „viška vremena“ (Aristotel), njen razvoj je doprineo da se na „visokom nivou“ raspravlja o svim društvenim pitanjima, da se razmišljajući o „višim istinama“ doprinese kvalitetu života i učešća u političkom životu. Ono što je važno za filozofske rasprave, uključujući i ovu o korporativnoj bezbednosti, jeste nužnost da se u njima traže argumenti, da se ne pri-

⁶ Detaljnije videti: Pol D. Vilijams, *Uvod u studije bezbednosti*, Službeni glasnik – Fakultet bezbednosti, Beograd, 2012, str. 44.

hvata ništa zdravo za gotovo, tačnije – da se preispituju druga shvatanja i u stvarnosti traže relevantne i primerene zakonitosti.

U istorijskom osvrtu, pre ustanovljavanja države, pojam korporacije pominje predstavnik „preistorijske“ nauke u Engleskoj – Luis Henri Morgan (1818–1881) u delu *Ancient Society*⁷. Velika zasluga tog autora je u tome što je otkrio i u glavnim crtama rekonstruisao preistorijsku podlogu naše pisane istorije i što je u *rodovskim zajednicama*⁸ severnoameričkih Indijanaca našao ključ za rešenje zagonetki najstarije grčke, rimske i nemačke, pa i novije istorije. Polazeći od materijalističkog shvatanja, taj autor je osnovano zaključio da je odlučujući faktor u istoriji ljudskog života, u krajnjoj liniji, produkcija i reprodukcija neposrednog života. Sa jedne strane, reč je o proizvodnji sredstava za život (predmeta ishrane, odevanja, stanovanja i za to potrebnih oruđa), a sa druge strane „proizvodnje“ samih ljudi, produženje vrste. To upućuje na konstataciju da su društvene ustanove pod kojima žive ljudi jedne određene epohe i jedne određene zemlje uslovljene društvenim odnosom u obe vrste proizvodnje: razvojnim stupnjem s jedne strane – rada, a sa druge – porodice.

Drugo Morganovo otkriće, koje je isto tako važno, kao i rekonstrukcija oblika porodice na osnovu sistema srodstva, je to što je pomogao rasvetljenju najtežih delova najstarije grčke i rimske istorije sa neslućenim informacijama o *osnovama društvenog uređenja* u prastaro doba – pre ustanovljenja države.

U tumačenju rodovske zajednice Morgan uzima *gens* Irokeza, posebno pleme Seneka kao klasičan oblik prvobitnog *gens*a, a zatim objašnjava pojam korporacije kao socijalne a ne ekonomske kategorije. Pored toga, vrednim pažnje treba smatrati sličnost između te dve njene kategorije na koju upućuje njegovo tumačenje osnovnih pravila orga-

⁷ Lewis H. Morgan, *Ancient Society, or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery, through Barbarism, to Civilization*, London, Macmillan and Co., 1877.

Navedeno prema: Fridrih Engels, *Poreklo porodice, privatne svojine i države*, Kultura, Beograd, 1950, str. 5.

⁸ Kao opšti naziv za rodovsku zajednicu Morgan upotrebljava latinsku reč *gens*, a kojoj odgovara značenje grčke reči *genos* od opšteg arijevskog korena *gan* (nemačke, gde po pravilu mora doći k umesto g – *kan*), što znači rađati.

nizacije, odlučivanja i osnovnih običaja koji su vladali u *gensu*. Tako, navodi Morgan, gens bira svog *sahema* (mirnodopskog starešinu) i poglavicu (ratnog vođu). Izbor se vršio glasanjem u kome su učestvovali svi, muškarci i žene, a oni su ih i smenjivali. Pravo smenjivanja, protiv volje *gens*a, imalo je samo plemensko veće. Kasnije, u istorijskom dobu i danas, može se reći da je i „država korporacija koja kao i korporacija ima svoje direktore, zaposlene i akcionare“⁹.

Međutim, Morgan je prvi put otkrio prirodu *gens*a i zadržao se na problemu analize njegovog jedinstva kao pretpostavke za funkcionalnu harmoniju rodovske zajednice. On ističe da se „nijedan član *gens*a nije mogao ženiti u okviru *gens*a i da je to jedino *pravilo i veza koja ga sjedinjuje; ono je negativan izraz vrlo pozitivnog krvnog srodstva, na osnovu koga njime obuhvaćene individue tek postaju gens*“¹⁰. Koliko je do tog otkrića *gens* bio malo shvaćen „... dokazuju raniji izveštaji o divljacima i varvarima, gde su *različite korporacije*, kao pleme, klan, tum itd.“, a što se kod nas prvi put pominje u doba pre nemanjićke države i to kod Srba Zećana¹¹. Samo gentilno uređenje tumači se izmešanim „... ne shvatajući da se i okviru takve korporacije govorilo da je zabranjeno sklapanje braka“¹². Dakle, iz tumačenja preistorijskog doba korporaciji možemo definisati kao (vanevropsko) društvo ustrojeno na krvnom srodstvu čija je bezbednost zavisila od odnosa među članovima u tom srodstvu.

Kada je reč o bezbednosti tako shvaćene korporacije – preistorijskog doba, Morgan otkriva da su „gentilni drugovi bili dužni da pružaju pomoć jedan drugom, zaštitu i osobitu potporu pri osveti povrede nanete od stranaca. U pogledu svoje bezbednosti pojedinac se oslanjao na zaštitu *gens*a, i to s razlogom; ko bi njega povredio povredio bi ceo *gens*“.¹³ Međutim, kada se analizira tumačenje bezbednosti korporacije,

⁹ Videti: Martin van Kreveld, *Uspon i propadanje države*, Albaros & Fakultet bezbednosti Univerziteta Beograd, Beograd, 2012, str. 9.

¹⁰ Fridrih Engels, *op. cit.*, str. 87.

¹¹ Videti: Jovan Cvijić, *Plemena Crne Gore* u delu *Balkansko poluostrvo*. Navedeno prema: <http://www.pogledi.rs/diskusije/viewtopic.php?t=18811>; posećeno 7. septembra 2014. u 11.43^h.

¹² Fridrih Engel, *op. cit.*

¹³ *Isto.*

u preistorijskom dobu nalazimo i shvatanja korporativne bezbednosti u ovlašćenjima tipičnog indijanskog gensa. Prema tom shvatanju, „svi njegovi članovi su slobodni ljudi, obavezni da štite slobodu jedan drugog; među njima je jednakost u ličnim pravima – ni sahem i niti ratne starešine ne zahtevaju bilo kakvo preimućstvo; oni čine bratstvo, sjedinjeno krvnim vezama“.¹⁴ Sloboda, jednakost, bratstvo, iako nisu nikad formulisani, bili su osnovni principi gensa, a on je opet „... bio jedinica celog društvenog sistema, osnova organizovanog indijanskog društva“¹⁵.

Za razliku od preistorijskog društva, kada se bezbednost korporacije bazirala na moći krvnih veza, u kasnijim etapama razvoja ljudskog društva te veze su smenjivali jači ili slabiji interesi između pojedinaca i različitih interesnih grupa.

Savremena shvatanja korporacije i korporativne bezbednosti

Za razliku od preistorijske tradicije, nastanka instituta svojine i korporacije kao zajednice ljudi u čijoj zaštiti su brinuli članovi korporacije, u istorijskom dobu, sa razvojem društvenih odnosa i nastankom države, bezbednost i zaštita postaju funkcija države. Država postaje odgovorna za organizaciju snaga i sredstava zaštite svojine i proklamovanih vrednosti ljudi u zajednici, a zatim i tumač stanja bezbednosti u državi i u društvu. U jednom delu savremenih interpretacija bezbednosti korporacije, posebno u domaćoj literaturi, u vreme ubrzanog procesa globalizacije, manje se govori o poimanju korporacije kao društvenom u širem smislu, a više kao privrednom subjektu. U tim interpretacijama ne može se govoriti o korporativnoj bezbednosti u društvu jer se ne odnosi na njegov javni i civilni sektor i udruženja ljudi kao njihove činioce.

Istorijat razvoja korporacije ukazuje na to da su se njena priroda organizacije i unutrašnjeg odnosa menjali sa razvojem ljudske zajednice, ali da se kroz vreme zadržao *interes* kao vezivno tkivo za sve članove u njoj. Međutim, interes nije zadržao samo vezivnu funkciju za član-

¹⁴ Detaljnije videti: *isto*, str. 89–90.

¹⁵ *Isto*.

stvo u korporaciji nego je nametao potrebu zaštite, a kao izraz stanja definisao je bezbednost korporacije. Današnja korporacija, kao što su, primera radi, država, sindikat, univerzitet, društva sa ograničenom ili neograničenom odgovornošću, akcionarska društva ili crkva, uređeni su zakonom, njih priznaje zakon i mogu da se ponašaju kao lica kad su u pitanju sklapanje ugovora, posedovanje imovine, zaštita različitih interesa, vrednosti i slično. Tako, u širokoj lepezi elemenata koji strukturiraju interes savremene korporacije, nije zahvalno govoriti samo o ekonomskom nego i o drugim elementima koji obeležavaju njeno stanje, kao što je, primera radi, *identitet korporacije*. Kao što nemački filozof nade i utopije Ernst Bloh, učitelj prirodnog prava i uspravnog hoda ilustruje ljudsko dostojanstvo pojmovima „čoveka dignute ili pog-nute glave“¹⁶, tako se, počev od poslednjih godina XX veka, govori i o *identitetu korporacije* kao vrednosti koja se štiti. Zašto je to važno za ovo razmatranje? Važno je radi razumevanja pojma korporativne bezbednosti kao skupa elemenata u strukturi interesa koji izražavaju bezbednost kao njeno stanje.¹⁷ To znači da se o korporativnoj bezbednosti korporacije može govoriti samo onda kada se govori o zaštićenosti svih elemenata u strukturi interesa činilaca korporacije u odnosu na izvore izazova i pretnji, bilo unutrašnjih ili spoljašnjih. Istovremeno, korporativna bezbednost predstavlja izraz čvrstine politike u društvenom odnosu korporacije koja je prikazuje odgovornom – interno i prema okruženju. Martin van Kreveld, u autorskom delu „Uspori i propadanje države“ navodi da „neke takve korporacije imaju teritorijalnu prirodu mada je većina nema. Neke su regionalne i veće su od država, dok su druge manje i samo lokalne“.¹⁸ Neke su međudržavne a neke nedržavne. Neke su primarno političke prirode, dok su druge posvećene ciljevima poput sticanja novca, zaštite životne sredine, širenja neke verske poruke

¹⁶ Videti: Ernst Bloh, *Prirodno pravo i ljudsko dostojanstvo*, Beograd, 1977.

¹⁷ Treba imati u vidu da se ovde govori o *bezbednosti kao stanju*, a ne i kao organizaciji ili funkciji koje pripadaju menadžmentu korporacije (*op. S. I. M.*).

¹⁸ U vezi sa oblikom koji neke organizacije mogu imati videti: K. Ohmae, “The Rise of the Region State”, *Foreign Affairs*, 72, 2, proleće 1993, str. 78–87; i na drugom kraju dijapazona: G. Gottlieb, “Nations Without States”, *Foreign Affairs*, 73, 3, maj–jun 1994, str. 110–112.

Navedeno prema: Martin van Kreveld, *op. cit.*, str. 403.

ili zagovaranja nekog opšteg javnog dobra koje može da bude sve – od smanjenja zagađenja do prava životinja¹⁹. To upućuje na neophodan kritički pristup kada je reč o pojmu korporativne bezbednosti u odnosu na konkretnu korporaciju kao njen subjekt.

Ukoliko izostane kritički odnos prema samom pojmu, prema teorijskim i doktrinarnim osnovama korporativizma uopšte, onda se može razumeti zašto, u našoj literaturi, korporativna bezbednost ima onoliko tumačenja koliko i autora koji je tumače.²⁰ Na takvu konstataciju upućuju saznanja iz analize publikovanih radova uvaženih autoriteta prestižnih univerziteta i instituta pa do stručnih radova – svetskih i domaćih. Polazeći od takvog saznanja, sve više se nameće potreba za otvaranjem naučne rasprave o filozofiji korporativne bezbednosti u našem učenju. Smatram da je reč o svojevrsnom problemu koji ima svoju istorijsku tradiciju u društvu, čiju sudbinu deli u svim fazama njegovog razvoja – od primitivnih zajednica pa sve do savremenih formi globalizacije i kreacije tzv. društva – društava (Kastels).

Korporativizam i korporativna bezbednost

U literaturi o javnim politikama i ekonomiji pojam korporativizam istovremeno je i uticajan i osporavan, a u bezbednosti nedovoljno zastupljen. U drugoj polovini XX veka korporativizam se, s jedne strane, tumači kao pojava *institucionalizacije sporazumnih odnosa radnika, uprave i vlade* u određenim zemljama. Međutim, on se koristi i kao ključ za rešavanje pitanja nezaposlenosti, inflacije i ekonomskog rasta, ali i kao tema komparativne analize ekonomske politike i bezbednosti u društvu.

Današnji pojam bezbednosti u društvu ima korporativni karakter, a naučni pristup ima multidisciplinarni karakter, što nije bilo prisutno, pa ni klasifikovano, u ranije poznatim teorijskim razmatranjima. On je definisan kao „... društveni odnos u praksi liberalne ekonomije društva

¹⁹ Martin van Kreveld, *Uspon i propadanje države*, str. 403–404.

²⁰ Detaljnije videti: Slobodan I. Marković, *Korporativna i korporacijska bezbednost*, USEE, Novi Sad, 2013.

koji čine javni sektor (država), privatni sektor (tržište) i građanski sektor (civilno društvo), ili država, kapital i rad²¹. Reč je o društvu u kome se javljaju veoma specifične bezbednosne pojave, čije prepoznavanje zahteva poznavanje različitih teorija, pre svega socioloških teorija funkcionalizma i strukturalizma, te karaktera savremenog društvenog odnosa uopšte. Korporativno društvo je, samo po sebi, nebezbedno društvo, pa prepoznavanje bezbednosnih pojava obično kasni u složenim uslovima njegovog funkcionisanja. Ti složeni uslovi se manifestuju u organizaciji i stanju, u stručnim i etičkim vrednostima njegovih ključnih faktora, u odnosima pojedinih sektora u strukturi društva i u cirkulaciji ideja, dobara i usluga. Ipak, u takvom društvu, sa brojnim i vrlo složenim – *sui generis* – formama, pružaju se mogućnosti za povezivanje različitih interesa interesnih grupa, menadžerskih nivoa političkih i ekonomskih interesa, elita javnog i privatnog sektora, globalnog i lokalnog, ali i mogućnosti da se te veze zloupotrebljavaju, uglavnom na štetu građana i celog društva.

Za razliku od korporativne bezbednosti i korporativizma kao doktrine, koju mnogi smatraju efikasnom za ublažavanje klasnih sukoba u društvu i poboljšanje uslova života siromašnih, korporacijska bezbednost se odnosi na društveni odnos u konkretnoj korporaciji različite svojinske strukture, različitog organizacionog oblika i prostornog obuhvata tržišta. Pretnje korporacijskoj bezbednosti mogu nastati ne samo iz sprege individualnih ili grupnih ekonomskih i političkih interesa, menadžerske prakse, nego i u mrežama interesnih grupa: dobavljača, proizvođača, potrošača, standardne koalicije, kao i u mreži saradnje u tehnologiji. Modaliteti opasnosti su različiti, a njihovi efekti dovode u pitanje bezbednost interesa za zadovoljenje potreba i osećaja ne samo interesnih grupa nego i ljudi, kao pojedinaca, u društvu, bilo da je reč o korisnicima usluga ili proizvoda pojedinih kompanija u sastavu korporacija.

Prepoznavanje uticaja, kao elemenata iz značenja pojma „opasnost“ (izazovi, rizici i pretnje), u našoj praksi dodatno su zakomplikovali oni *pokušaji* u kojima se *korporativna bezbednost* poistovećuje sa pojmom *korporacijske bezbednosti* i primarno vezuje za društvo/kompaniju –

²¹ *Isto*, str. 13.

preduzeće kao privredni subjekt. Taj pristup ne odgovara predmetu korporativne bezbednosti. Radi toga treba imati u vidu da se ovde govori o korporativnoj bezbednosti kao društvenom odnosu i o korporacijskoj bezbednosti koja se odnosi na korporaciju kao konkretno udruženje bez obzira na to da li je ono u sektoru proizvodnje ili usluga.

Zaključak

Kao i u klasičnim „starim“ naučnim disciplinama, poput prava ili filozofije, tako i u naukama o bezbednosti postoji težnja da se sistematizuju načini tumačenja bezbednosnih pojava, da se izgradi celovit okvir bezbednosti – sa poddisciplinama, teorijama, pristupima, školama itd. Međutim, složena struktura moderne stvarnosti otežava ta nastojanja. Verovatno je to jedan od razloga zbog koga o korporativnoj bezbednosti, na različitim nivoima i u istoj ravni, mogu da raspravljaju teoretičari književnosti i vojni stručnjaci, filozofi i policajci, psiholozi i vatrogasci, politikolozi i pravnici, ekonomisti i ekolozi, „turbo“ akademci i sitni prestupnici... U takvom ukrštanju tematskih područja i profesija profilišu se različiti konstrukti i percepcije stvarnosti. Na tim osnovama stvaraju se teorije i koncepti, oblikuje se struka i zasebna zajednica raznorodnih istraživača. Iz njihovih analiza nastaju i posebne prakse preko kojih se prepoznaje (ne)bezbednost.

Literatura

Bintliff, Russell L., *Corporate and Industrial Security*, Prentice Hall, USA, 1992.

Bloh, Ernst, *Prirodno pravo i ljudsko dostojanstvo*, Beograd, 1977.

Collins, Alan (ur.), *Suvremene sigurnosne studije*, Politička kultura, Zagreb, 2010.

Cvijić, Jovan, *Balkansko poluostrvo*, SANU, Beograd 1987.

- Engels, Fridrih, *Poreklo porodice, privatne svojine i države*, Kultura, Beograd, 1950.
- <http://www.pogledi.rs/diskusije/viewtopic.php?t=18811>.
- Kreveld, Martin van, *Uspori i propadanje države*, Albaros & Fakultet bezbednosti Univerziteta Beograd, Beograd, 2012.
- Kuznecev, V. K., *Sociologija bezopasnosti: Učebnoe posobie*, Moskva, 2007.
- Loader, Ian & Walker, Neil, *Civilizing Security*, Cambridge, University Press, 2007.
- Marković, Slobodan I., *Osnovi korporativne i industrijske bezbednosti*, USEE, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2007.
- Marković, Slobodan I., *Korporativna i korporacijska bezbednost*, USEE, Fakultet za pravne i poslovne studije „Dr Lazar Vrkatić“, Novi Sad, 2013.
- Morgan, Lewis H., *Ancient Society, or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery, through Barbarism, to Civilization*, London, Macmillan and Co., 1877.
- Nikolić, Miloško i Sinkovski, Stevan, *Korporativna bezbednost – osnove zaštite biznisa i preduzetništva*, Banjac grafika, Beograd, 2013.
- Skupštinska kontrola i nadzor sektora bezbednosti – priručnik*, Misija OEBS u Srbiji i Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, novembar 2012.
- Trivan, Dragan, *Korporativna bezbednost*, Dosije studio, Beograd, 2012.
- Vilijams, Pol D., *Uvod u studije bezbednosti*, Službeni glasnik – Fakultet bezbednosti, Beograd, 2012.

PHILOSOPHY OF CORPORATE SECURITY

SUMMARY: This actualize the question of understanding of security in general and specializes in corporate. Initial issue is the need to understand the concept of security as a social relation in a certain stage of development of human society. Attention is then directed to the formation

of corporation, ranging from prehistory and ending with its contemporary character and understanding. This approach is used as a prelude to the opening of the debate on corporatism as doctrine and corporate security in a neoliberal society.

Keywords: *security, corporations, corporate security, security philosophy.*